

Proširena nerevidirana verzija

jun 2007.

original: na engleskom jeziku

**Komitet za eliminaciju diskriminacije žena –
trideset osma sednica**

14. maj – 1. jun 2007. godine

**Zaključni komentari Komiteta za eliminaciju diskriminacije
žena: Republika Srbija**

1. Komitet za eliminaciju diskriminacije žena razmotrio je inicijalni izveštaj Srbije (CEDAW/C/SCG/1) na 775. i 776. sastanku 16. maja 2007. godine (videti CEDAW/C/SR.775 i 776). Spisak uočenih problema i pitanja Komiteta sadržan je u CEDAW/C/SCG/Q/1, dok se odgovori Vlade Srbije nalaze u CEDAW/C/SCG/Q/1/Add.1.

Uvod

2. Komitet pozdravlja pristupanje države ugovornice Konvenciji za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena bez rezerve i zahvaljuje joj na podnošenju inicijalnog izveštaja. Istovremeno, izražava žaljenje što je izveštaj dostavljen sa zakašnjenjem, što nije u potpunosti u skladu sa smernicama Komiteta za pripremu inicijalnih izveštaja, što se ne pridržava opštih preporuka Komiteta i ne sadrži odgovarajuće podatke razvrstane na osnovu pola i kada je to potrebno, po starosti i etničkoj pripadnosti. Komitet izražava žaljenje što država ugovornica nije pozvala nevladine organizacije da učestvuju u pripremi izveštaja, niti ga je stavila na uvid javnosti.

3. Komitet zahvaljuje državi ugovornici na dostavljanju odgovora u pisanoj formi na uočene probleme i pitanja koje je u pisanoj formi dostavila radna grupa za pripremu sednice, ali izražava i žaljenje što su odgovori dostavljeni sa zakašnjenjem i što nisu u potpunosti obuhvatili sva pitanja sa liste. Komitet zahvaljuje državi ugovornici na usmenom predavljanju izveštaja i detaljnijim objašnjenjima datim u odgovorima na postavljena pitanja, kao i na zabrinutost koju je Komitet usmeno izrazio, mada napominje da su neka od pitanja ostala bez odgovora.

4. Komitet pohvaljuje državu ugovornicu zbog upućivanja delegacije na čijem čelu je bila državna sekretarka Ministarstva prosvete, potpredsednica Saveta za ravnopravnost polova, kao i predstavnici ministarstava zdravlja, ljudskih i manjinskih prava, unutrašnjih i spoljnih poslova. Komitet zahvaljuje predstavnicima države ugovornice na konstruktivnom dijalogu.

5. Komitet odaje priznanje državi ugovornici na pristupanju Opcionom

protokolu Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena 31. jula 2003. godine.

6. Komitet konstatuje da Nacrt nacionalnog plana aktivnosti za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti (2007-2010) počiva na Pekinškoj platformi za akciju.

7. Država ugovornica je objasnila da nije u mogućnosti da ispuni svoje obaveze u vezi sa unapređivanjem i zaštitom ljudskih prava na Kosovu i Metohiji i predložila je da Komitet pozove Privremenu upravu Ujedinjenih nacija na Kosovu (UNMIK) da dostavi relevantne podatke u vezi sa sprovođenjem Konvencije na Kosovu i Metohiji, pošto je u skladu sa Rezolucijom 1244 (1999) Saveta bezbednosti uprava na Kosovu i Metohiji poverena UNMIK-u, te u skladu sa stavom 11 (j) pomenute rezolucije UNMIK ima obavezu da štiti i unapređuje ljudska prava na Kosovu i Metohiji. Imajući ovo u vidu, Komitet zahteva od UNMIK-a da u saradnji sa privremenim institucijama samouprave (PIS), bez prejudiciranja pravnog statusa Kosova, dostavi izveštaj o sprovođenju Konvencije na Kosovu i Metohiji od 1999. godine najkasnije do 1. juna 2008. godine.

Pozitivni aspekti

8. Komitet odaje priznanje državi ugovornici za političku volju i posvećenost u ispunjavanju zakonskih obaveza ustanovljenih Konvencijom, izraženih u novom Ustavu (2006), koji sadrži državne garancije za ravnopravnost žena i muškaraca i razvoj politike jednakih mogućnosti (član 15); mogućnost uvođenja posebnih mera za postizanje pune ravnopravnosti (član 21); obavezu da se obezbedi ravnopravnost i zastupljenost žena i muškaraca, kao i pripadnika nacionalnih manjina u Narodnoj skupštini (član 100). Komitet zahvaljuje državi ugovornici na uklanjanju diskriminacionih aspekata iz zakonodavstva, uključujući Porodični zakon, Zakon o radu, Krivični zakonik i izborne zakone, kao i na izradi Nacrta zakona o ravnopravnosti polova.

9. Komitet pozdravlja uspostavljanje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost polova na različitim nivoima, kao što su: Odbor za ravnopravnost polova Narodne skupštine, Savet za ravnopravnost polova, Pokrajinski sekretarijat za rad, zapošljavanje i ravnopravnost polova u okviru Izvršnog veća Autonomne Pokrajine Vojvodine, Odbor za ravnopravnost polova Skupštine Autonomne Pokrajine Vojvodine, Ombudsman Autonomne Pokrajine Vojvodine, Pokrajinski zavod za ravnopravnost polova, kao i imenovanje kontakt-osoba za pitanja ravnopravnosti polova na lokalnom nivou u četrdeset dva grada, odnosno opštine.

10. Komitet pohvaljuje državu ugovornicu zbog opšte politike i programa koji pružaju mogućnost da se unapredi sprovođenje Konvencije, uključujući i Milenijumske ciljeve razvoja prilagođene situaciji u Srbiji, Strategiju za smanjenje siromaštva, Nacionalnu strategiju zapošljavanja i Nacrt nacionalne strategije održivog razvoja.

11. Komitet pohvaljuje državu ugovornicu zbog povećanja broja poslanica u Narodnoj skupštini sa 12,8% na 20,4% nakon izbora održanih u januaru 2007. godine, što je omogućeno uvođenjem posebnih privremenih mera u Zakonu o izboru poslanika, na osnovu koga svi učesnici na izborima dostavljaju listu na

kojoj mora biti najmanje 30% kandidata manje zastupljenog pola.

Najvažniji problemi i preporuke

12. Imajući u vidu obavezu države da sistematski i neprekidno sprovodi sve odredbe Konvencije, Komitet smatra da bi država ugovornica trebalo da od sada pa do podnošenja sledećeg periodičnog izveštaja posveti najveću pažnju problemima i preporukama navedenim u zaključnim komentarima. Shodno tome, Komitet poziva državu ugovornicu da se prilikom sprovođenja mera usmeri na navedene oblasti, te da u narednom periodičnom izveštaju izvesti o preduzetim aktivnostima i konkretnim postignutim rezultatima. Takođe, Komitet savetuje državu ugovornicu da zaključne komentare Komiteta dostavi svim resornim ministarstvima i strukturama vlasti na svim nivoima, kao i Skupštini, kako bi se obezbedilo njihovo puno sprovođenje.

13. Imajući u vidu izjavu države ugovornice da je u okviru složenih procesa političke, ekonomske i socijalne tranzicije u periodu posle sukoba njen glavni prioritet pristupanje Evropskoj uniji u što kraćem roku, Komitet izražava zabrinutost da ovakva situacija ukazuje na to da bi Konvencija tek trebalo da dobije centralni značaj kao pravno obavezujući instrument ljudskih prava za eliminisanje svih oblika diskriminacije žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti, iako već predstavlja deo domaćeg pravnog poretka.

14. Komitet poziva državu ugovornicu da svoje zakone, politiku, planove i programe za ostvarivanje rodne ravnopravnosti i unapređivanje položaja žena zasnuje na Konvenciji kao sveobuhvatnom, pravno obavezujućem instrumentu ljudskih prava u okviru domaćeg pravnog poretka. Stoga se država ugovornica poziva da uskladi domaće zakonodavstvo sa Konvencijom i da preduzme jasne i konkretne mere usmerene na postizanje rezultata, kako bi sadržaj Konvencije bio vidljiv u svim aktivnostima državnih organa u svim oblastima i na svim nivoima. Komitet preporučuje da se u Nacrtu nacionalnog plana aktivnosti za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti (2007-2010) pristupi i rešavanju problema žrtava rata, naročito izbeglih i interno raseljenih žena. Komitet takođe poziva državu da radi na podizanju svesti o značaju Konvencije i njenog Opcionog protokola u medijima, a naročito među zvaničnicima u organima vlasti, političarima i drugim kreatorima politike, uključujući i poslanike, te da obezbedi obuku za zaposlene u pravosuđu i pravnike.

15. Pozdravljajući skorašnje aktivnosti u oblasti zakonodavstva, uključujući značajne zakonske reforme u oblastima obuhvaćenim Konvencijom, Komitet izražava i zabrinutost da zakonodavni okvir za zaštitu žena od diskriminacije nije dovoljan, kao i da je sprovođenje postojećih zakona slabo. Takođe, izražava zabrinutost zbog toga što politika i programi, generalno posmatrano, ne dovode do održivih rezultata kojima bi se doprinelo ostvarivanju istinske ravnopravnosti polova u praksi.

16. Komitet poziva državu ugovornicu da bez odlaganja usvoji Nacrt zakona o ravnopravnosti polova, kao i da obezbedi da ovaj zakon sadrži institucionalne i operativne aspekte potrebne da bi se obezbedila zaštita žena od svih oblika diskriminacije u skladu sa zahtevima Konvencije. Komitet takođe poziva državu

ugovornicu da obezbedi da žene budu upoznate sa svojim pravima, kao i da im se obezbede pravna sredstva za zaštitu tih prava. Komitet preporučuje državi ugovornici da prati sprovođenje odredbi drugih zakona, koji ženama garantuju pravnu (de jure) ravnopravnost sa muškarcima, kako bi se obezbedilo da se njima ostvaruje stvarna (de facto) ravnopravnost žena. Nadalje, preporučuje se da država ugovornica revidira svoje planove i programe kako bi se obezbedilo puno uključivanje rodne perspektive, kao i da se njihovo sprovođenje sistematski prati i ocenjuje. Takođe, država ugovornica se podstiče da sprovede sistematsku senzibilizaciju kada je reč o ravnopravnosti polova, kao i programe obuke za predstavnike vlade i druge državne zvaničnike, i za sve druge nadležne za sprovođenje relevantnih zakona i programa, a naročito za zaposlene u policiji, pravosuđu i zdravstvu.

17. Pozdravljajući osnivanje Saveta za ravnopravnost polova 2004. godine, kao stručnog savetodavnog tela za pitanja u vezi sa ravnopravnošću polova i unapređenjem položaja žena, Komitet izražava zabrinutost da Savet možda nema dovoljno resursa, u smislu budžeta i zaposlenih lica, kao i da njegova savetodavna priroda ograničava ovlašćenja Saveta za koordinaciju.

18. Komitet preporučuje da država ugovornica ojača Savet znatnim povećanjem ljudskih i materijalnih resursa i tehničkih kapaciteta, kako bi uspešno sprovodio zadatke koji su u skladu sa širokim spektrom njegovih nadležnosti. Jačanje Saveta trebalo bi da omogući veći uticaj na kreiranje politike i dalje unapređivanje i uključivanje pitanja rodne ravnopravnosti u sve zakone, politike i nacionalne planove akcije, kao i usmerenost na pitanje ravnopravnosti polova u svim ministarstvima i na svim nivoima vlasti.

19. Komitet izražava zabrinutost zbog postojanosti čvrsto ukorenjenih, tradicionalnih, patrijarhalnih stereotipa u vezi sa ulogama i obavezama žena i muškaraca u porodici i široj zajednici, koji su glavni uzroci nasilja nad ženama, a odražavaju se i na izbore koje žene čine u pogledu obrazovanja, kao i u pogledu njihovog nepovoljnog položaja na tržištu rada i slabijem učešću u političkom i javnom životu.

20. Komitet poziva državu da sprovede sveobuhvatne mere radi pokretanja promena kada je reč o opšteprihvaćenim stavovima i praksi koji ženu stavljaju u potčinjen položaj, kao i stereotipnim ulogama koje se pripisuju pripadnicima oba pola. Te mere trebalo bi da obuhvate kampanje s ciljem podizanja svesti i edukativne kampanje namenjene ženama i muškarcima, devojčicama i dečacima, verskim vođama, liderima u zajednici, roditeljima, nastavnicima i zvaničnicima, u skladu sa obavezama navedenim u članu 2 (f) i 5 (a) Konvencije. Komitet preporučuje da država ugovornica podstiče medije da preispitaju i promovišu nestereotipne i pozitivne predstave o ženama, kao i značaj koju rodna ravnopravnost ima za društvo u celini.

21. Pozdravljajući mere koje je država ugovornica preduzela radi borbe protiv nasilja nad ženama, uključujući i svrstavanje nasilja u porodici i silovanja u braku u krivična dela u Krivičnom zakoniku, kao i dostupnost mera zaštite i zabrane pristupa, Komitet izražava zabrinutost zbog rasprostranjenosti nasilja nad ženama i devojčicama. Takođe, Komitet je zabrinut i zbog smanjenja određenih kazni za nasilje u porodici, kao i zbog toga što se na osnovu izmena i dopuna Krivičnog

zakonika iz 2005. godine seksualno uznemiravanje više ne smatra krivičnim delom. Komitet izražava zabrinutost zbog ograničenog broja dostupnih podataka u vezi sa nasiljem nad ženama.

22. Komitet podstiče državu ugovornicu da kao prioritet postavi eliminaciju svih vidova nasilja nad ženama, naročito nasilja u porodici, kao i da u skladu sa Opštom preporukom broj 19 usvoji sveobuhvatne mere za rešavanje problema nasilja nad ženama. Komitet poziva državu ugovornicu da bez odlaganja usvoji Nacrt nacionalnog plana aktivnosti za poboljšanje položaja žena i unapređivanje rodne ravnopravnosti, koji sadrži mere za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući i stvaranje kapaciteta za sprovođenje zakona i standarda, istraživanja i vođenja evidencije. Država ugovornica se takođe podstiče da uspostavi sistematsko i redovno prikupljanje i analizu podataka i informacija o svim vidovima nasilja nad ženama, kako bi se povećao korpus znanja za razvoj delotvornih i ciljanih politika i programa, uključujući i preventivne mere, te da prati trendove u toku određenog perioda i svoje nalaze učini dostupnim široj javnosti. Komitet preporučuje da država ugovornica razmotri usvajanje zakona o nasilju u porodici koji bi objedinio značajne elemente koji se trenutno nalaze u Krivičnom zakoniku i Porodičnom zakonu. Država ugovornica bi ženama i devojkama koje su žrtve nasilja trebalo da obezbedi pristup oblicima direktne pomoći i zaštite, koji su predviđeni Porodičnim zakonom. Takođe, država ugovornica bi trebalo da obezbedi dovoljan broj skloništa za žrtve koja bi bila dostupna svim žrtvama, a koje bi finansirala Vlada Republike Srbije, kao i da krivično goni i adekvatno kažnjava počinioce. Komitet preporučuje sprovođenje obuke za zaposlene u pravosuđu i državnim organima, naročito za zaposlene u policiji i zdravstvenim službama, kojom bi se obezbedila njihova osetljivost na sve vidove nasilja nad ženama, posebno kada je u pitanju nasilje u porodici, kao i sposobnost pružanja odgovarajuće podrške žrtvama. Komitet preporučuje dalje sprovođenje kampanja za podizanje svesti javnosti o neprihvatljivosti nasilja nad ženama, kao i da država ugovornica razvije i uspostavi programe savetovanja i rehabilitacije za počinioce nasilja nad ženama. Komitet podstiče državu da u potpunosti iskoristi informacije iz Detaljne studije Generalnog sekretara o svim vidovima nasilja nad ženama (A/61/122 i Add.1 i Add.1/Corr.1).

23. Komitet izražava zabrinutost zbog slučajeva diskriminacije Romkinja kojima pretili nasilje u porodici, a koje su isključene iz sigurnih kuća na osnovu primene kriterijuma za prihvatanje žrtava.

24. Komitet zahteva da država ugovornica preispita i prati primenu kriterijuma za prihvatanje koji se koriste u sigurnim kućama za žrtve nasilja u porodici, kako bi se obezbedilo da ti kriterijumi ne isključuju Romkinje.

25. Pozdravljajući mere koje država ugovornica preduzima u borbi protiv trgovine ljudima, uključujući pristupanje Protokolu za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito ženama i decom, koji predstavlja dopunu Konvencije UN za borbu protiv transnacionalnog organizovanog kriminala, usvajanje Strategije protiv trgovine ljudima u decembru 2006. godine i osnivanje Službe za koordinaciju pomoći za žrtve trgovine ljudima u 2004. godini, Komitet

izražava zabrinutost, jer je Srbija i dalje država tranzita, porekla i odredišta za žene i devojke žrtve trgovine ljudima.

26. Komitet poziva državu ugovornicu da bez odlaganja usvoji Nacrt nacionalnog plana protiv trgovine ljudima i da uspostavi mehanizme za praćenje i ocenjivanje njegove delotvornosti. Komitet zatim poziva državu da delotvorno primenjuje zakone i programe protiv trgovine ljudima, kao i da unapredi međunarodnu, regionalnu i bilateralnu saradnju kako bi se suzbila ova pojava. Komitet zahteva da država ugovornica uspostavi programe zaštite ljudskih prava i dugoročne reintegracije žrtava.

27. Komitet izražava zabrinutost zbog nedovoljne zastupljenosti žena, uključujući pripadnice etničkih manjina, u imenovanim telima i strukturama vlade, kao i na mestima donošenja odluka, uključujući i diplomatsku službu. Takođe, Komitet izražava zabrinutost jer žene nisu bile u potpunosti i delotvorno uključene u obnovu i stabilizaciju zemlje posle sukoba, niti u procese pregovaranja o budućem statusu Kosova i Metohije.

28. Komitet zahteva od države da jača i sprovedi mere kojima će se povećati zastupljenost žena u imenovanim telima i strukturama vlasti kroz, između ostalog, delotvornu primenu privremenih posebnih mera, u skladu sa članom 4, stavom 1 Konvencije i Opštom preporukom Komiteta broj 25, kako bi se ostvarilo pravo žena na jednako učešće u svim sferama javnog života, a naročito na visokim nivoima donošenja odluke. Komitet preporučuje da država ugovornica u potpunosti koristi Opštu preporuku broj 23. Takođe, preporučuje da država ugovornica poveća napore u pružanju ili podršci programima za izgradnju kapaciteta sadašnjih i budućih liderki i da sprovodi kampanje s ciljem podizanja svesti u vezi sa značajem jednakog učešća žena u politici i procesima javnog odlučivanja. Komitet preporučuje da država ugovornica pripremi akcioni plan za puno sprovođenje Rezolucije 1325 (2000) Saveta bezbednosti, imajući u vidu stav 1 člana 4, kao i članove 7. i 8. Konvencije.

29. Komitet izražava zabrinutost zbog nedostatka aktuelnih podataka i informacija razvrstanih na osnovu pola u vezi sa obrazovanjem, naročito kada je reč o ovim informacijama razvrstanim u odnosu na urbane i ruralne sredine i etničku pripadnost. Takođe, iskazuje zabrinutost u vezi sa pristupom žena i devojčica kada je reč o obrazovanju, naročito Romkinja i drugih marginalizovanih grupa. Komitet je zabrinut i zbog stope nepismenosti i veoma visokog procenta žena i devojčica koje napuštaju obrazovanje.

30. Komitet zahteva da država ugovornica započne proces prikupljanja podataka potrebnih za uspostavljanje jasne osnove za praćenje stvarnog ostvarivanja prava žena i devojčica na obrazovanje bez diskriminacije. Komitet preporučuje preduzimanje hitnih mera s ciljem obezbeđivanja jednakog pristupa obrazovanju za oba pola, na svim nivoima obrazovanja. Komitet zahteva da se posebna pažnja usmeri na ostvarivanje jednakog pristupa obrazovanju za marginalizovane grupe žena i devojčica, a naročito pripadnice romske manjinske zajednice, sa posebnim naglaskom na osnovno obrazovanje. Komitet takođe preporučuje da se obezbede programi opismenjavanja i stručnog osposobljavanja za Romkinje, posebno starije i

nepismene, kao i za druge marginalizovane grupe žena koje su u sličnoj situaciji.

31. Komitet izražava zabrinutost zbog sistemske indirektno diskriminacije žena u oblasti zapošljavanja, koja je prisutna u javnom i privatnom, kao i u neformalnom sektoru, u smislu horizontalne i vertikalne segregacije poslova, pri čemu žene preovlađuju na slabije plaćenim poslovima u javnom sektoru. Značajna je razlika u platama; viša je stopa nezaposlenosti žena, posebno starijih žena, izbeglica, žena koje prvi put traže posao i pripadnica nacionalnih manjina; više je žena koje rade kao neplaćena pomoć u domaćinstvu; ograničen je pristup vojnoj službi za žene; niži su prihodi za starije žene od prihoda starijih muškaraca; kao i primena određenih zaštitnih propisa na žene koji sadrže zastarele koncepte u vezi sa njihovim sposobnostima, što ima za posledicu da se na žene primenjuju složeni zaštitni propisi.

32. Komitet zahteva da država ugovornica koristi Konvenciju kao okvir za ljudska prava i da primenjuje sveobuhvatan pristup s ciljem modifikacije i eliminacije sistemske, indirektno diskriminacije žena u zapošljavanju, uz pomoć privremenih posebnih mera u skladu sa članom 4. stavom 1 Konvencije i Opštom preporukom Komiteta broj 25. Komitet zahteva da država ugovornica obezbedi programe obuke i prekvalifikacije nezaposlenih žena, uključujući i marginalizovane grupe žena, kredite za preduzetnice i one koje žele da pokrenu sopstveni biznis, kao i socijalna davanja za žene koje rade kao neplaćeni pomažući članovi u domaćinstvu. Komitet dalje zahteva da država ugovornica poveća kapacitete za ostvarivanje prihoda, naročito za žene koje samostalno vode domaćinstvo ili za žene iz ruralnih područja. Komitet takođe zahteva da država ugovornica revidira zaštitno radno zakonodavstvo, u smislu eliminisanja odredbi kojima se održava stvarna nejednakost žena.

33. Primećujući da su usvojeni novi zakoni o zdravstvenoj zaštiti i osiguranju s ciljem pokretanja reformi u okviru sistema zdravstvene zaštite i obezbeđivanja prava žena na zdravstvenu zaštitu i usluge, Komitet izražava zabrinutost zbog ograničenog pristupa žena odgovarajućim zdravstvenim uslugama, posebno žena iz ruralnih područja i Romkinja, uključujući pristup informacijama i savetovanju o planiranju porodice. Pored toga, Komitet je zabrinut zbog toga što se abortus koristi kao način planiranja porodice. Takođe, Komitet zabrinjava nedostatak ažuriranih podataka i informacija, razvrstanih na osnovu pola, o raširenosti HIV/AIDS-a među ženama i devojkama.

34. Komitet predlaže da država ugovornica nastavi da preduzima mere kako bi se unapredila dostupnost usluga zdravstvene zaštite ženama tokom čitavog njihovog životnog ciklusa i u svim područjima u zemlji. Takođe, poziva državu ugovornicu da poveća napore da se poboljša dostupnost usluga u vezi sa seksualnim i reproduktivnim zdravljem, kao i da informacije o planiranju porodice budu što dostupnije, te da se u tu svrhu obezbede sredstva i prati stvaran pristup žena tim uslugama. Komitet preporučuje da informacije o planiranju porodice budu široko dostupne, a da edukacija o reproduktivnom zdravlju bude namenjena devojkama i dečacima, pri čemu bi posebnu pažnju trebalo posvetiti prevenciji preuranjene trudnoće i kontroli seksualno

prenosivih bolesti i HIV/AIDS-a. Komitet zahteva od države ugovornice da u sledeći izveštaj unese detaljne informacije o naporima koje je uložila da bi obezbedila da ženama budu pristupačnije zdravstvene usluge, uključujući planiranje porodice, kao i informacije o trendovima tokom vremena. Takođe, Komitet zahteva da se u tom izveštaju dostave informacije o uspostavljenim mehanizmima za praćenje i evaluaciju strategija u oblasti zdravlja.

35. Komitet izražava zabrinutost zbog stalne pojave preuranjenih brakova u državi ugovornici, posebno među romskom populacijom. Komitet sa žaljenjem konstatuje da postoji malo informacija o novom Porodičnom zakonu i njegovom sprovođenju.

36. Komitet zahteva od države ugovornice da primenjuje zakonski minimalnu starosnu granicu za sklapanje braka, koja je postavljena na 18 godina, te da preduzme mere za podizanje svesti širom zemlje o negativnim posledicama preuranjenog braka za žene, u smislu uživanja osnovnih ljudskih prava, posebno prava na zdravlje i obrazovanje.

37. Komitet konstatuje da izveštaj nije sadržao dovoljno informacija i statističkih podataka o posebno ugroženim grupama žena, uključujući žene sa sela, Romkinje, žene koje nisu uvedene u evidencije građana, niti imaju lične isprave, invalidkinje, žene izbeglice i interno raseljene žene, koje su često žrtve višestruke diskriminacije.

38. Komitet zahteva od države ugovornice da u svom sledećem izveštaju pruži sveobuhvatnu sliku faktičkog stanja ovih ranjivih grupa u svim oblastima obuhvaćenim Konvencijom, kao i sliku državne politike i programa usmerenih na eliminaciju diskriminacije u odnosu na njih.

39. Komitet poziva državu ugovornicu da saraduje sa lokalnim vlastima u daljim aktivnostima u vezi sa zaključnim preporukama Komiteta, kao i u pripremi budućih periodičnih izveštaja u skladu sa članom 18. Konvencije. Komitet preporučuje da se održavaju stalne i sistematske konsultacije sa različitim ženskim nevladinim organizacijama o svim pitanjima u vezi sa rodnom ravnopravnošću, uključujući u tom smislu i dalje aktivnosti podstaknute zaključnim preporukama Komiteta i pripremu budućih periodičnih izveštaja.

40. Komitet podstiče državu ugovornicu da u najkraćem roku prihvati izmenu člana 20, stav 1. Konvencije u vezi sa dinamikom zasedanja Komiteta.

41. Komitet podstiče državu ugovornicu da prilikom sprovođenja svojih obaveza, predviđenih Konvencijom, nastavi da koristi Pekinšku deklaraciju i Platformu za akciju, koje dodatno afirmišu odredbe Konvencije i zahteva od države ugovornice da informacije s tim u vezi uvrsti u svoj sledeći periodični izveštaj.

42. Komitet ukazuje da je neophodno potpuno i delotvorno sprovođenje Konvencije, kako bi se ostvarili Milenijumski ciljevi razvoja. Takođe, Komitet zahteva da rodna perspektiva bude integrisana i da primena odredbi Konvencije bude jasna u svim naporima radi dostizanja ovih ciljeva, a od države ugovornice traži da informacije s tim u vezi uvrsti u svoj sledeći

periodični izveštaj.

43. Komitet ističe da poštovanje sedam glavnih međunarodnih instrumenata¹ za ostvarivanje ljudskih prava omogućuje ženama uživanje njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda u svim sferama života. Stoga, Komitet podstiče Vladu Republike Srbije da razmotri ratifikaciju sporazuma, čija još uvek nije ugovornica, konkretno Međunarodne konvencije o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica.

44. Komitet zahteva široku distribuciju ovih zaključnih komentara u Republici Srbiji da bi se građani, uključujući državne zvaničnike, političare, poslanike i organizacije za zaštitu ženskih i ljudskih prava, obavestili o koracima koji su preduzeti da bi se obezbedila pravna (*de jure*) i stvarna (*de facto*) ravnopravnost žena, kao i o daljim koracima koje bi trebalo preduzeti u tom smislu. Komitet zahteva od države ugovornice da nastavi da distribuira Konvenciju, Opcioni protokol, Opšte preporuke Komiteta, Pekinšku deklaraciju i Platformu za akciju i zaključke dvadeset trećeg specijalnog zasedanja Generalne skupštine pod nazivom "Žene 2000: rodna ravnopravnost, razvoj i mir u 21. veku", naročito organizacijama za zaštitu ženskih i ljudskih prava.

45. Komitet zahteva od države ugovornice da reaguje na zabrinutost izraženu u ovim zaključnim komentarima u svom sledećem periodičnom izveštaju na osnovu člana 18. Konvencije. Komitet poziva državu ugovornicu da podnese svoj drugi periodični izveštaj, čiji je rok za podnošenje bio april 2006. godine i svoj treći periodični izveštaj, čiji je rok za podnošenje april 2010. godine, u vidu kombinovanog izveštaja u 2010. godini.

---

¹ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije, Međunarodna konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, Konvencija protiv torture i drugih surovih, neljudskih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, Konvencija o pravima deteta i Međunarodna konvencija o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica.